

Ferrer

Revista Ideei, 1908, Nr.LXXIV (4)

Mina Neuwirth

1908

În mintea multora e încă proaspătă amintirea marelui zgomot produs de procesul atentatului asupra perechii regale a Spaniei. Ochiul tuturor celor deprinși să vadă, să cugete și să priceapă însemnătatea unor anume fapte, fură îndreptați cu luare-aminte spre Apus, unde o nouă infamie trebuia să se consume.

Căci, într-adevăr, care era scopul acestui proces, lipsit de orice rațiune? Cei asupra cărora atentatul fusese îndreptat, erau teferi, iar atentatorul, prin sinuciderea-i, se sustrăsese tuturor consecințelor faptei sale, căci Morral și-a aplicat singur, „pedeapsa” dacă poate fi vorba de vreo pedeapsă, pe care cei mai aspri judecători, i-ar fi putut-o destina: moartea.

Ce țintă avea, așadar, acest proces? Răspunsul e simplu, și orișicine ar fi putut să-l dea. Clericalii foloseau acest proces pentru nimicirea celor ce le stăteau în cale, pentru zdrobirea celor de care ei se temeau.

Dar razele curate ale Adevărului au răzbit, cu toată strădania reprezentanților întunericului, de a le înăbuși, au străbătut prin deasa țesătură de uneltiri meschine, și în fața lumii se vădi ipocrizia acestui proces. Acuzății din Madrid au fost susținuți, apărați de conștiința liberă, a oamenilor de bine și achitați de opinia lumii civilizate.

Ferrer, Nakens, Mata, fură priviți drept ceea ce erau: niște victime ale clericalismului atotputernic în Spania, niște vrednici martiri ai răspândirii adevărului, și care erau sortiți a cădea jertfă, acestui sublim apostolat, pe altarul Spaniei regaliste și clericale...

În acest proces, figura lui Ferrer, întemeietorul Școlii Moderne, e cea care ieși la iveală mai mult. El era sub toate raporturile personalitatea cea mai de interes a procesului. E firesc dar ca asupra lui, asupra operei sale, să se fi spus foarte multe... Socot că lucrul cel mai nimerit ce se poate face, pentru ca atât opera cât și autorul să fie puse în adevărata lumină, e de a lăsa pe cel care e cel mai îndreptățit a o face, pe Ferrer chiar, a vorbi de opera sa. Și cine vrea să facă apropierea, să deducă în alt chip sau să scoată orice concluzii i-ar conveni, să mediteze.

Nu e, scria nu demult Ferrer, nu e nicio lucrare revoluționară care să se poată asemăna cu cea a instruirii poporului în chip științific.” Iată ideea după care se îndrumă toată activitatea practică a lui Ferrer, și care explică întemeierea Școlii Moderne, idee pe care, întrucât mă privește, nu mă pot hotări a o împărtăși decât pe jumătate, scrie unul din tovarășii noștri, Am. Dunois, de la Les Temps Nouveaux, ale cărui comentarii le împărtășim, căci nu pot crede defel că „instrucția științifică, mână, în chip neînfrânt, la revoltă, și, cred încă și mai puțin, că instrucția se poate generaliza îndestul, ca să poată naște în poporul subjugat, atât economic cât și moral, să poată crea o mentalitate nouă și astfel să determine o revoluție.

Această scrisoare a lui Ferrer, adresată ziarului Fructidor, din Barcelona, e foarte instructivă: ea povestește geneza Școlii Moderne. Ferrer trăia la Paris, de aproape 15 ani, în intimitatea bătrânului republican Ruiz-Zorilla, „pe care-I ajuta, în lucrările sale revoluționare, conlucrând cu activitate la acele prununciamentos, pe care acesta le proiecta”. Când Ruiz-Zorilla muri, ceva nu întârzie să moară și n Ferrer: încrederea „în roadele unei revoluții îndeplinită de revoluționari superficiali, victime a aproape acelorași prejudecăți care stăpâneau și pe monarhiștii căror aceștia le-au fost smuls puterea.”

De atunci Ferrer nu mai avu în cap decât o singură idee: „Să libereze, să scape copilăria de minciunile ce se învață în școlile oficiale.”

Școala Modernă fu întemeiată acum șase sau șapte ani și mai bine, cu un îndoit scop: pentru a instrui tineretul de amândouă sexele și pentru a edita cărți de școală, lipsite de orice influență autoritară.

Învățământul ce se predă în Școala Modernă, Ferrer îl numea raționalist. Și iată ce înțelegea el prin cuvântul acesta:

Învățământul raționalist poate și trebuie să discute orice, înlesnind copilului calea cea largă a investigației, așa ca, după o matură observare, să poată să-și dea seama nu numai de originea pământului și a omului, ci și despre cea a tuturor relelor care amărăsc și chinuiesc omenirea, cum sunt de pildă războaiele, tiraniile guvernamentale, capitaliste și patronale.

Învățăământul raționalist trebuie să formeze indivizi conștienți de ceea ce sunt, conștienți de tot ce-i înconjoară, pentru ca, astfel, să lucreze totdeauna numai după povața rațiunii lor, după cum ar cere buna lor stare.

Învățăământul raționalist nu neagă nimic, nu afirmă nimic, care să nu poată fi dovedit științific, care să nu poată fi înțeles de judecata omenească, în stare de a fi dovedit până la ultima evidență.

Acum vedem ce era Școala Modernă, de la ce izvor de idei generale se adăpase Ferrer. Iată, de altfel, și-un document prea puțin cunoscut, care cred că nu va lipsi să intereseze pe cititori. Declarația Școlii Moderne, distribuită de Ferrer la congresul internațional al Liberei Cugetări, care fu ținut la Paris în septembrie 1905:

Școala Modernă din Barcelona ține să facă cunoscut, Congresului internațional al Liberei Cugetări, întrunit la Paris, ceea ce ar fi declarat și la Roma, anul trecut, dacă discuția n-ar fi fost închisă înainte ca reprezentantul ei să fi putut să ia cuvântul. Este întristător de a vedea și auzi persoane care sunt în învățăământ, sau care se ocupă în chip special de chestia socială, de a le vedea și auzi criticând sistemele de educație în vigoare, propunând însă alte metode care nu se deosebesc întru nimic de cele care le trezesc, le întetesc indignarea. Ni se propune sau așa-zisa libertate absolută a învățăământului, care nu folosește decât congregațiilor religioase, și pe care nimeni, afară de acestea, n-o cere, sau se propune monopolul Statului.

Școala Modernă din Barcelona crede că liber-cugetătorii de bună credință greșesc, când nu privesc chestia din singurul punct de vedere ce se cuvine.

După noi, adevărata chestie stă în a ști să ne servim de școală ca de mijlocul cel mai bun pentru a ajunge la emanciparea deplină, la emanciparea morală, economică și intelectuală a clasei muncitoare.

Dacă suntem de acord cu toții a recunoaște că, clasa muncitoare sau mai bine omenirea în general nu trebuie să aștepte nimic de la Dumnezeu sau de la oricare altă putere supranaturală, dacă suntem înțeleși asupra acestui lucru, mai putem noi oare înlocui această putere prin altă entitate, de pildă prin Stat?

Nu. Emanciparea proletariană nu poate să fie decât opera directă și conștientă a clasei muncitoare însăși, a voinței sale de a se instrui, de a cunoaște.

Dacă poporul muncitor rămâne nepriceput, ignorant, el va rămâne supus Bisericii sau Statului, adică Capitalismului, care reprezintă aceste două entități. Dimpotrivă, dacă se inspiră de la rațiune, de la știință, atunci interesul său bine înțeles nu va întârzia a-l împinge să pună o dată capăt exploatării, pentru ca, în sfârșit, muncitorul să poată ajunge arbitru destinului omenesc.

După noi, ar trebui, așadar, ca, înainte de toate, clasa muncitoare să fie pusă în stare de a pricepe niște asemenea adevăruri.

Pe câtă vreme, în syndicate, aceste adevăruri elementare, pătrund din ce în ce mai mult printre muncitorii adulți, să încercăm a face ca adevărurile acestea să pătrundă de asemenea, și-n creierii copiilor și al celor adolescenți.

Să întemeiem un sistem de educație prin care copilul să poată ajunge a cunoaște cât mai curând și mai bine originea neegalităților economice, minciuna religioasă, dăunătoarea iubire de patrie, toate rușinile familiale și altele, care-l țin în robie.

Nu Statul, expresia voinței unei minorități de exploatare, e cel care poate să ajute a se ajunge la asemenea țel. Această închipuire ar fi o nebunie curată.

Dacă voiți buni comercianți, contabili abili, pricepuți, funcționari experți, oameni care să nu se gândească decât cum să-și asigure viitorul lor, fără să le pese de cel al altora, atunci adresați-vă Statului, Camerei de Comerț, și tuturor ligilor și societăților patriotice. Dar dacă voiți, cum și trebuie să voiți, a pregăti un viitor de frăție, de pace și de fericire pentru toți, atunci adresați-vă vouă înșivă, celor care suferă sub regimul actual și întemeiați școli ca cea a noastră, în care să puteți preda toate adevărurile dobândite.

Ce vă pasă de sprijinul Statului, dacă veți putea fi, în cele din urmă, stăpâni acasă la voi, siguri că într-un apropiat viitor veți fi creat niște generații conștiente, care nu vor mai fi unelte de tiranie, ci ființe libere, hotărâte a trăi, vrednicește, în mijlocul bunei stări generale și într-o adevărată solidaritate omenească.

F. Ferrer

O sumă de apărători al lui Ferrer au crezut că fac bine ridicându-i calitatea de anarhist. Documentul precedent dovedește, totuși, destul de clar, cum că Ferrer era cu mult mai mult decât un mediocru republican înaintat, sau cum s-ar zice de „avangardă”, cu mult mai mult decât un dușman al Bisericii și prieten al Statului. Declarația Școlii Moderne este opera unui anarhist veritabil.

Mina

Biblioteca Anarhistă

Mina Neuwirth
Ferrer
Revista Ideei, 1908, Nr.LXXIV (4)
1908

anarhiva.com

ro.theanarchistlibrary.org